

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29.10.1968, sp. zn. 4 Tz 108/68, ECLI:CZ:NS:1968:4.TZ.108.1968.1

Číslo: 12/1969

Právní věta: II. K problematice ukládání trestu propadnutí věci, je-li věc v bezpodílovém spluvlastnictví manželů.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 29.10.1968

Spisová značka: 4 Tz 108/68

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ukládání trestu

Předpisy: 40/1964 Sb. § 143

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 12/1969 sb. rozh.

I. Trest propadnutí věci podle § 55 odst. 1 písm. d) tr. zák. lze uložit, jenom nabyli-li pachatel celou věc za věc, získanou trestným činem nebo za odměnu za něj. Získal-li pachatel věc zčásti zákonným způsobem a jenom zčásti za věc, uvedenou v § 55 odst. 1 písm. c) tr. zák., není možno vyslovit její propadnutí.

II. K problematice ukládání trestu propadnutí věci, je-li věc v bezpodílovém spluvlastnictví manželů.

(Rozsudek Nejvyššího soudu z 29. října 1968, [4 Tz 108/68](#).)

Nejvyšší soud zrušil pro porušení zákona v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. ve vztahu k § 55 odst. 1 písm. d) tr. zák. rozsudek okresního soudu v Liberci z 3. října 1962 sp. zn. 2 T 156/62 v části, v níž byl obviněným manželům uložen podle § 55 odst. 1 písm. d) tr. zák. trest propadnutí osobního automobilu. Okresnímu soudu byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí v rozsahu zrušení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem okresního soudu v Liberci ze dne 3. října 1962 sp. zn. 2 T 156/62 byl obviněný M. M. uznán vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák. Podle zjištění soudu se jej dopustil tím, že v době od června 1953 do 7. července

1962 jako řezník u Severočeského průmyslu masného postupně odcizil ke škodě tohoto podniku maso a různé masné výrobky a další věci, jako kamna, papír, vše v celkové hodnotě nejméně 20.224 Kčs, z čehož společně se spoluobviněným J. R. odcizil konzervy a salám v hodnotě nejméně 2879 Kčs. Obviněná V. M. byla tímtež rozsudkem uznána vinnou trestným činem podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví podle § 134 odst. 1 písm. a) tr. zák. Dopustila se jej podle zjištění uvedených v rozsudku tím, že od června 1953 do 7. července 1962 soustavně přebírala od svého manžela M. M. maso a různé výrobky, ačkoliv věděla, že je manžel odcizil na svém pracovišti ke škodě Severočeského průmyslu masného a to v celkové hodnotě nejméně 11.390 Kčs. Obviněný M. M. byl za to odsouzen k trestu odnětí svobody na 3 a 1/2 roku a obviněná V. M. k podmíněnému trestu odnětí svobody na 12 měsíců s uložením povinnosti nahradit škodu n. p. Severočeský průmysl masný jako poškozenému, a to M. M. sám v částce 6.000 Kčs a V. M. rukou společnou a nerozdílnou ve výši 11.390 Kčs. Podle § 55 odst. 1 písm. d) tr. zák. byl oběma těmito obviněným uložen další trest propadnutí osobního auta Octavia.

Rozsudek ohledně těchto obviněných zůstal v právní moci u soudu prvního stupně vzhledem k tomu, že oprávněné osoby nepodaly proti němu odvolání. Byl však napaden stížností pro porušení zákona, kterou podal ve prospěch obou obviněných generální prokurátor. Námitky v ní uvedené směřují toliko proti výroku o trestu propadnutí věci s tím, že nebylo bezpečně prokázáno, že auto zn. Octavia bylo pořízeno z výsledků trestné činnosti. Generální prokurátor proto závěrem navrhuje, aby byla zajištěna náprava uvedeného pochybení.

Nejvyšší soud shledal, že byl porušen zákon.

Požadavek zjistit objektivní pravdu ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. platí bezvýjimečně pro rozhodování kterékoliv otázky, kterou je třeba v trestním řízení řešit, tudíž i při rozhodování o trestu propadnutí věci. Okresní soud se však v tomto směru uvedenými základními zásadami trestního řízení důsledně neřídil.

Okresní soud odůvodnil výrok o trestu propadnutí osobního auta zn. Octavia doznáním obviněného M. M., že si auto pořídil z výsledků trestné činnosti, neboť tím, že odcizoval maso, nemusel je kupovat a peníze mohl uspořit. Dále okresní soud dovedl, že vzhledem k minimální zjištěné částce způsobené škody odpovídá hodnota auta celkové škodě a současně i eventuálnímu uložení peněžitého trestu, který by bylo nutno uložit; dále soud uvedl, že „vzhledem ke spolumajitelství v rámci společného vlastnictví v manželství byl tento trest uložen oběma manželům“.

S těmito závěry se nelze ztotožnit.

V souvislosti s úvahou o uložení trestu propadnutí věci podle § 55 odst. 1 písm. d) tr. zák. musí být především bezpečně zjištěno, že věc byla skutečně nabyta za věc, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj. V posuzování trestní věci však nebyly pro takový závěr bezpečné podklady. Podle výpovědi obviněného M. M. koupil osobní auto zn. Octavia v roce 1961 za 29.000 Kčs. Týž obviněný byl však napadeným rozsudkem odsouzen za rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví v celkové hodnotě nejméně 20 224 Kčs, na kteréžto škodě se částkou nejméně 2.879 Kčs spolupodílel spoluobviněný J. R. Přitom do celkové výše škody byla započtena i škoda způsobená odcizením dalších věcí, jako kamna a papír. Obviněná V. M. se pak podle zjištění uvedených v napadeném rozsudku spolupodílela na celkové škodě pouze do částky nejméně 11.390 Kčs.

Už tato zjištění vzbuzují pochybnosti o správnosti výroku o trestu propadnutí věci podle § 55 odst. 1 písm. d) tr. zák. Ze znění tohoto ustanovení je zřejmé, že propadnutí věci je možno vyslovit jen v případech zjištění, že celá věc byla nabyta za věc získanou trestným činem. To znamená, že v případech, kdy taková věc byla získána zčásti zákonným způsobem a zčásti též z prostředků pocházejících z trestného činu, nelze takovou věc jako celek považovat za věc získanou trestným

činem a tudíž nelze vyslovit její propadnutí podle citovaného ustanovení.

Nelze v této souvislosti také přehlédnout, že maso a masné výrobky byly v domácnosti obviněného konzumovány. Nebylo zjištěno, že byly provádány jiným osobám a peníze za ně získané byly ukládány za účelem budoucí koupě osobního auta. Ostatně z výpovědi obviněných manželů M. ani nevyplývalo, že celou částku na koupi auta získali úsporami nákladů za maso a masné výrobky, které by jinak vznikly při nákupu pro domácnost. Obviněný V. M. již při výslechu v přípravném řízení uvedl, že peníze na vkladních knížkách použitéch ke koupi auta byly jednak našetřeny z výdělku, jednak pocházely jako dary od strýce, od babičky, tetiček a příbuzných pro děti. Tyto údaje opakoval i v hlavním líčení. Při dalším výslechu v přípravném řízení sice doznal, že nemusela-li manželka v důsledku rozkrádání kupovat maso a masné výrobky, mohli uspořit část peněz a kromě toho si mohli koupit různé věci, jako auto a různé bytové zařízení včetně televize, ledničky atd. Znovu se však hájil tím, že část peněz dostal od svých příbuzných, jak uváděl v předchozích výpovědích. Rovněž obviněná V. M. v přípravném řízení vypověděla, že pokud ví, manžel dostal od strýce 10.000 Kčs, i když jinak připustila, že ostatní peníze našetřil hlavně proto, že nemuseli kupovat maso a masné výrobky. Obviněný M. M. dále uváděl v přípravném řízení k otázce získání peněz na koupi auta, že 15.000 Kčs získal od řezníka J. M. za to, že mu v roce 1959-1960 chodil týdně „na černo“ bourat maso, a v hlavním líčení též obviněný vypověděl, že po dobu 3 a 1/2 roku vypomáhal na prodejně v H. za týdenní odměnu 150 Kčs a že tedu mohl získat 24.000 Kčs.

Teta obviněného M. M. vypověděla v přípravném řízení jako svědkyně, že v roce 1959 darovala obviněnému pro děti 10.000 korun z výtěžku prodeje tří krav. Řezník J. M. vypověděl jako svědek v přípravném řízení, že sice obviněnému M. M. nedával za bourání masa po pracovní době peníze, přenechával mu však týdně nebo čtrnáctidenně asi 4 kg masa a 5-6 kg syrového sádla.

Okresní soud však obhajobu obviněných M. a V. M. neprověřil. Vyrovnal se s ní nedostatečně v odůvodnění rozsudku neopodstatněným tvrzením, že této obhajobě neuvěřil, neboť prý není logické, aby si vedoucí prodejny, jehož příjem není vysoký, mohl dovolit zaměstnávat brigádníka „na černo“, jehož by honoroval částkou 600 Kčs měsíčně, nehledě k tomu, že podobné způsoby jsou podnikem zakázány. Svědecká výpověď tety obviněného byla v hlavním líčení pouze čtena, ačkoliv nešlo při zjišťování původu peněz k nákupu auta o dokazovanou skutečnost menšího významu, zejména, když ostatní důkazy tuto otázku dostatečně neobjasňovaly. Nebyly tedy dány podmínky pro přečtení této výpovědi místo přímého výslechu svědkyně v hlavním líčení ve smyslu § 211 odst. 1 písm. a) tr. ř. Výpověď svědka J. M. pak nebyla v hlavním líčení ani přečtena.

Okresní soud se ani o těchto důkazech v odůvodnění rozsudku nezmínil, takže zůstaly nezhodnoceny, ačkoliv šlo o důležité důkazy, které měly vztah k projednávané věci. Podle § 220 odst. 3 tr. ř. bylo povinností soudu tento důkazní materiál v hlavním líčení probrat a v rozsudku se s ním vypořádat.

Za uvedeného stavu zůstala tedy neobjasněna otázka, zda osobní auto bylo nabyto výlučně z prostředků získaných trestným činem, či zda bylo byt i jen zčásti získáno též z prostředků nabytých zákonným způsobem.

Dále nebylo bezpečně zjištěno, kdo byl vlastníkem zmíněného osobního auta, ačkoliv předpokladem pro uložení propadnutí věci podle § 55 odst. 2 tr. zák. je, aby šlo o věc náležející pachateli.

Z obsahu spisu se na jedné straně naznačuje, že vlastnictví k autu si nárokoval obviněný M. M. Svědčilo by o tom jednak jeho vlastní výpovědi, zejména, že vůz Octavia je jeho majetkem a že jej koupil v roce 1961 za 29.000 Kčs, jednak výpovědi svědků manželů V. vyslechnutých v přípravném řízení v tom směru, že obviněný M. M. žádal poukaz na auto na jméno V. s tím, že si je časem nechá převést na svou osobu, a že zbytek nad 20.000 Kčs složený ve spořitelně proplatil M. sám, takže vlastníkem vozu byl on. Na druhé straně však nelze přehlédnout, že částka 20.000 Kčs složená ve

spořitelně na koupi auta, sestávala ze čtyř vkladních knížek na obnosy 5.000 Kčs znějících na jednotlivé členy rodiny obviněného M. M. (tj. na něj, na manželku a na každé jednotlivé dítě). Z toho by se podávalo, že auto bylo ve spoluvlastnictví více osob. V každém případě bylo toto auto koupeno za trvání manželství; není tedy vyloučeno, že bylo v bezpodílovém spoluvlastnictví obou manželů M. ve smyslu § 143 obč. zák.

Spolehlivé zjištění komu skutečně osobní auto náleželo, bylo nutné z několika důvodů.

Především to bylo nutné proto, že na trest propadnutí věci podle § 55 odst. 1 tr. zák. nelze pohlížet obdobným způsobem jako na trest propadnutí majetku podle § 51 tr. zák. U trestu propadnutí majetku připouští zákon možnost postihnout buď celý majetek odsouzeného nebo jen tu jeho část, kterou určí soud. Předpokladem výroku o propadnutí věci však může být jen individuálně určená samostatná věc. Za takovou věc nutno zpravidla považovat osobní automobil jako celek, pokud nejde o jeho jednotlivé oddělitelné součásti jako radiopřijímač apod., bez nichž podstata vozidla neutrpí z hlediska jeho účelu.

Propadnutí osobního auta jako nedílné samostatné věci je tedy možno vyslovit pouze za předpokladu, že náleží výlučně pachateli trestného činu jako jednotlivci. Při zjištění, že věc je ve spoluvlastnictví více osob a pachatel trestného činu je pouze jedním ze spoluvlastníků, nelze trest propadnutí samostatné věci jako celku vyslovit, není-li možno vyslovit propadnutí spoluvlastnického podílu.

Pro takový závěr svědčí především okolnost, že propadnutí věci je trestem, který může postihnout pouze obviněného, jenž byl odsouzen pro příslušný trestný čin, a nikoliv jiné osoby, které nejsou trestně stíhány. Svědčí pro něj i procesní stránka věci. Spoluvlastníkům věci, která by měla propadnout, nepřiznává zákon žádná procesní oprávnění a neoznačuje je vůbec za stranu v trestním řízení. Bylo by nesprávné, kdyby někdo měl přijít o svůj majetek v řízení, v němž nemá možnost se k věci vyjádřit, činit návrhy, podávat opravné prostředky apod.

Propadnutí auta manželů M. však nemohlo být vysloveno u obou obviněných ani za předpokladu, že náleželo toliko jim jakožto bezpodílovým vlastníkům podle § 143 obč. zák. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že oba manželé M. jako případní bezpodíloví spoluvlastníci zmíněného auta byli pachateli trestných činů, které na sebe vzájemně navazovaly.

Československé trestní právo spočívá na zásadě individuální odpovědnosti; nezná kolektivní odpovědnost ani odpovědnost za cizí vinu. Proto trestní zákon nezná ani kolektivní trest. Domníval-li se okresní soud, že zmíněné auto je v bezpodílovém spoluvlastnictví obou manželů, pak v rozporu s výše uvedenou zásadou individuální odpovědnosti uložil kolektivní trest. Kdyby ovšem okresní soud měl na mysli propadnutí jednotlivých spoluvlastnických podílů, bylo namíste vyslovit tento trest u každého obviněného samostatně a také stanovit konkrétně, z čeho tento podíl sestává, což by v posuzovaném případě nebylo vzhledem k povaze věci možné. Uložit tento trest každému obviněnému zvlášť, tj. propadnutí auta jako celku, nemohlo rovněž přicházet v úvahu, neboť propadnutí jedné a téže věci by bylo vysloveno dvakrát. I z těchto úvah je tudíž zřejmé, že v posuzovaném případě by bylo možno uložit trest propadnutí auta zn. Octavia podle § 55 odst. 1 písm. d) tr. zák. za splnění i ostatních podmínek toliko jedinému obviněnému, a to za předpokladu, že náleželo výhradně jemu.